

Reivindicació de Carles Fages de Climent

Narcís Garolera

Carles Fages de Climent es va fer soci de l'Ateneu l'any 1920 i se'n va donar de baixa el 1960, quan va fixar la residència a Castelló d'Empúries. Durant quaranta anys, doncs, va freqüentar aquesta casa i, fins i tot, va formar part de la primera junta directiva després de la Guerra Civil.

El 27 de gener del 39 –l'endemà de l'entrada dels "nacionals" a Barcelona– Fages va ocupar l'Ateneu, amb un altre soci i uns quants militars (no pas falangistes), i en va salvar la biblioteca, que els soldats començaven a buidar per cremar els llibres al jardí de l'entitat.

Mentre Fages, a Barcelona, entrava a l'Ateneu amb representants de les forces d'ocupació, a Castelló d'Empúries un tinent de l'exèrcit "nacional" escrivia, amb lletres grosses, a la façana de casa seva: "Aquí vive un rojo separatista". Fages, propietari rural, havia sigut regidor municipal de la vila per la Lliga Regionalista, i havia publicat llibres en català...

Fages i la Guerra Civil

Durant la guerra, Fages no va ser falangista (no ho podia ser, pel seu ideari "antimodern"), ni requetè (que és el que hauria sigut, en cas d'haver anat al front, com Martí de Riquer). Per raó d'edat –tenia més de trenta anys– no va ser cridat a files, i va passar la major part de la guerra a Barcelona, on vivia regularment. En parla a les *Memòries* que presentem.

El 18 de juliol del 1936 (i això és molt pertinent per entendre el Fages de la postguerra) va estar a punt de perdre la vida en mans dels anarquistes, a Castelló d'Empúries (com Pla a Palafrugell, o Sagarra a Barcelona). Va tenir la sort que l'alcalde de la vila –Bordas de la Cuesta, d'ERC– el va tancar a la presó, i més tard el va confinar a casa seva, custodiat per dos milicians, que van acabar dinant i sopant amb el reclus i la seva dona, una excel·lent cui-

nera. Els "guardians del poble" es barallaven per anar a 'vigilar' el propietari i escriptor...

Ventura Gassol –amic de Fages– l'allibera del seu arrest domiciliari i el fa tornar a Barcelona, on el poeta és novament detingut. Aquesta vegada ingressa en una *txeca* (la del carrer de Vallmajor) on va conèixer les 'delícies' d'aquesta mena d'establiments inhumans. Joan Casanovas, president del Parlament, aconsegueix alliberar-lo després d'entrevistar-se amb el dirigent anarquista Aurelio Fernández.

Després d'aquesta segona experiència carcerària, el poeta ingressa, com a voluntari, en l'exèrcit republicà, i és destinat al campament de reservistes d'Arenys de Munt per fer-hi tasques d'alfabetització.

Escriptor marginat

Després de la guerra, Fages es queda a viure a Barcelona, i, amb dificultat, mira de reprendre la carrera d'escriptor. Però la seva condició de "franquista" (a França l'haurien considerat "col·laboracionista") privava que la seva obra poètica tornés a tenir la consideració que havia tingut uns anys abans.

L'any 1951, un dels crítics més influents del catalanisme de postguerra (Joan Triadú) va excloure Fages d'una antologia poètica que consagrava els autors "canònics", i el poeta empordanès es va sentir marginat del món literari català. La seva amistat amb Eugeni d'Ors (que, el 1954, li va prologar *La balada del Sabater d'Ordis*); la participació en uns Jocs Florals tolerats pel franquisme i organitzats per uns quants poetes, amics seus (Octavi Saltor...), i la concessió, l'any 1958, d'un premi de poesia catalana atorgat per l'Ajuntament de Barcelona, van fer que Fages fos mal vist pels lletraferits catalanistes. El ressentiment li va fer escriure més d'un epigrama –gènere literari que dominava a la perfecció– contra algun dels crítics que l'excloïen del cànon poètic per raons extraliteràries.

Les memòries

Fages de Climent va deixar inèdites –amb una vintena més d’obres– unes *Memòries*, que fa poc han vist la llum, amb el subtítol *A la recerca de mi mateix* (Figuera, Brau Edicions, 2014).

Aquestes memòries tenen un gran valor històric i literari, i ens fan conèixer la biografia de l’escriptor. Format en el noucentisme, la seva primera obra poètica –*Les bruixes de Llers* (1924)–, amb pròleg de Ventura Gassol, causa sorpresa en els medis literaris del moment, sobretot pel tema, però també pel domini de la forma, rigorosa i treballada. Fins i tot Sagarra (més tard, amic del poeta) va reaccionar amb displicència davant l’autor novell, que tractava uns temes coincidents amb els que a ell l’interessaven (llavors treballava en *El Comte Arnau*). El següent poemari –*Tamarius i roses* (1925)– el confirma com un dels poetes més destacats de la seva generació. L’any 1933 publica *Climent*, un llibre en prosa sobre la seva família materna, i, en plena guerra civil escriu i publica una altra magnífica obra en vers: *Sonets a Maria Clara* (1938).

Després del conflicte, l’obra més destacada de la seva producció poètica és, sens dubte, la *Balada del Sabater d’Ordís* (1954), amb pròleg d’Eugeni d’Ors, i epíleg i il·lustracions de Salvador Dalí, però el poeta és més conegut pels seus epigrames, que passaven de mà en mà, en còpies mecanoscrites, i li donaven molta popularitat, sobretot a l’Empordà.

Les *Memòries* ens fan conèixer, en pàgines comparables a les del millor Sagarra –també, com Fages, de llinatge senyorial–, la seva infantesa, la seva formació i, sobretot, la seva irrenunciable vocació literària.

Sorprendran el lector els capítols en què Fages evoca la política dels anys de la Dictadura i de la República, i, sobretot, els seus records de l’època del conflicte civil. Tenen molt d’interès, també, els capítols dedicats als anys de la postguerra, viscuts finalment al casal dels Climent, a Castelló d’Empúries, on escriurà la part més considerable d’aquests records.

Temes destacats

L’autor concebia les *Memòries* com una “confessió general”. Hi destaquen uns quants temes:

a) la mare: Fages sempre es va sentir un “Climent” i estava molt unit a la mare, per qui sentia una devoció sense reserves, que es fa evident en un capítol titulat “La gran amor”, i amb les deu pàgines que li dedica, amb motiu del seu traspàs (en

contrast amb la pàgina i mitja que dedica a la mort del pare, uns anys més tard)...

b) els avantpassats: Fages-Climent (una tradició doblement assumida);

c) la formació: batxillerat amb els jesuïtes (com Sagarra), i estudis de Dret i Lletres a la Universitat de Barcelona; doctorat, a Madrid, en filologia clàssica, amb una tesi (que no va arribar a defensar) sobre el paisatge en Homer;

d) la literatura: irrenunciable vocació literària, sobretot poètica;

e) la importància dels somnis: estreta relació amb Dalí (amb qui va publicar una *Auca i rodolí de la Gala i en Dalí* (1961); capítol oníric, clarament dali-nià, etc.

f) la política i la guerra civil: crític amb el “catalanisme negatiu” (Sis d’Octubre, Companys); creu en una política d’unitat, i es mostra escèptic en unes extenses “Siluetes de la revolució” (records del camp d’instrucció a Arenys de Munt, el 1937).

g) la postguerra: reflexions sobre l’afer Galin-soga (1959) i els Fets del Palau (1960), amb crítiques al paper dels clergues en la política (“La contrarevolució dels *arajais*”); la vida solitària, a Castelló d’Empúries (1960-68): lectura i relectura (Montaigne, Proust); reflexions sobre la soledat; redacció de les *Memòries*; composició de centenars d’epigrames i altres obres literàries, que va deixar inèdites (novel·la, teatre, poesia culta, articles).

Fages va ser un escriptor obsessiu, fins al final. A l’Hospital Clínic, poc abans de morir, redacta el “Dietari d’un moribund” (incorporat, en apèndix, a les *Memòries*).

Potser és hora de tornar a incloure Carles Fages de Climent en el cànon literari català, d’on no havia d’haver estat exclòs per motius extraliteraris.